

VAJA INTEX '97

The Intex Exercise ' 97

Romana Slabe* UDK 614.8:351.862

Povzetek

INTEX je vsakoletna vaja s področja radiološke nevarnosti pod pokroviteljstvom zveze Nato. Letos so bile objavljene k izvedenju vaje, poleg držav članic Nata, tudi države, ki delujejo v okviru Partnerstva za mir. Tako je na vaji INTEX'97, ki je potekala 22. marca 1997, aktivno sodelovala tudi Slovenija; izvajala jo je Uprava RS za zaščito in reševanje. V scenariju vaje, ki je popolnoma apolitična, se zgodi nesreča z radiološkimi posledicami v vsaki od sodelujočih držav. Informacije o nesreči si države posredujejo z dogovorjenimi standardnimi postopki in sporočili. Slovenija je v vaji uspešno sodelovala.

Abstract

INTEX - NATO's abbreviation for INternational EXercise, is a one-day annual exercise conducted by a varying number of NATO members, co-operation partner countries and, from this year onward, also by the Partnership for Peace countries. INTEX '97 took place on Saturday, 22 March 1997, with the active participation of Slovenia. The exercise in Slovenia was directed by the National Staff of the

Administration for Civil Protection and Disaster Relief. The scenario of the exercise consists of potential nuclear accidents in each of the participating countries. Neighbouring countries exchange, through their contact points, information about potential dangers using agreed procedures and standardized warning messages. The National Notification Centre, acting as Slovenia's contact point, did not encounter any difficulties in accomplishing its tasks during the exercise.

The INTEX exercises are aimed at:

- testing and evaluating agreed procedures for the international exchange of information on detecting and monitoring radiation and other kinds of dangers menacing the population,
 - establishing, activating and preserving important international contacts,
 - testing and assessing the status of operational preparedness in relevant nations,
 - exercising skills and evaluating personnel,
 - testing communications and equipment.
- Slovenia successfully accomplished its tasks within the scope of INTEX '97, which joined more participating nations than any prior INTEX exercise.

Skupina strokovnjakov za sisteme odkrivanja in opozarjanja

22. marca 1997 je v Sloveniji potekala vaja INTEX '97. To je enodnevna vaja, ki je bila do sedaj vsako leto v okviru držav, vključenih v Nato. Izvedba vaj INTEX je ena od nalog mednarodne skupine strokovnjakov za sisteme odkrivanja in opozarjanja (GOEWDS - Group of Experts on Warning and Detection Systems), ki deluje v okviru Natovega komiteja za civilno zaščito. V skupini, ki se sestane dvakrat na leto, Slovenija aktivno sodeluje dve leti. Na sestankih jo zastopa predstavnik Uprave RS za zaščito in reševanje. Skupina je države članice Partnerstva za mir prvič povabila k sodelovanju že leta 1995. Informacije s področja odkrivanja nevarnosti in opozarjanja, ki se tehnološko izredno hitro razvija, so pomembne za nadaljnji razvoj sistema v Sloveniji, zato je naša država povabila sprejela. Druge države članice Partnerstva za mir, ki poleg Slovenije redno sodelujejo na sestankih, so še Češka, Latvija, Litva, Madžarska, Poljska, Romunija in Slovaška. Države, ki niso vključene v Nato, imajo v skupini status opazovalk. Zaradi obsežnosti področja in različnih sistemov odkrivanja nevarnosti in alarmiranja za primere naravnih in drugih nesreč v vsaki državi je hotela skupina z razširjenjem predstaviti svoje rešitve in obenem od drugih držav pridobiti nove informacije s tega področja od drugih držav. Namen sodelovanja na vajah INTEX je vzpostaviti mrežo mednarodnih centrov za obveščanje, prek katerih se izmenjujejo podatki ob tovrstnih nesrečah. Cilj vsake države naj bi bil obvladati posledice vseh vrst nesreč. Glavne naloge skupine so:

- vsakoletna izvedba vaje INTEX
- seznanjanje članov skupine z razvojem tehnologije in raziskovanjem na področju odkrivanja nevarnosti v vsaki državi

- svetovanje s področja odkrivanja in opozarjanja, še posebej o sistemih odkrivanja, komunikacijah in sistemih opozarjanja na nesreče
- poročanje o državnih in mednarodnih vajah s področja odkrivanja in opozarjanja
- seznanjanje s spremembami, raziskovanjem in razvojem na področju odkrivanja nevarnosti in opozarjanja na nesreče v Natu in
- seznanjanje članov skupine z delovanjem Nata na področju civilne zaščite.

Vaja INTEX (international exercise - mednarodna vaja) v okviru NATA

Države članice Partnerstva za mir so bile objavljene k sodelovanju na vaji INTEX '96 že leta 1996, vendar se je bilo treba najprej naučiti postopkov, ki jih v skupini GOEWDS uporabljajo za izvajanje vaje. Tako se je Slovenija lanske vaje udeležila kot opazovalka, jeseni pa je bil predstavnik Uprave RS za zaščito in reševanje na delovnem seminarju o postopkih izmenjave podatkov na vaji.

Vaja ponavadi poteka v dveh delih. V vsakem delu ima država udeležena nesrečo z radiološkimi posledicami. Zaradi različnih vremenskih podatkov se širi oblak radioaktivnosti v vsakem od obeh delov vaje v drugo smer. Vzrok nesreče na vajah INTEX ni znan. Glede na vremenske podatke je potrebno izračunati širjenje oblaka radioaktivnosti in njegovo hitrost. Državno vodstvo vaje prične sprejemati ukrepe za opozarjanje prebivalstva na ogroženih območjih. Vaja je mednarodna in vključuje obveščanje sosednjih držav, kamor se oblak širi, zato mora imeti vsaka država določeno stično točko, ki oddaja

* Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje, Kardeljeva ploščad 21, Ljubljana

in sprejema podatke o nesrečah na posebnih obrazcih in med vajo deluje v skladu z dogovorjenimi postopki. Uprava RS za zaščito in reševanje je določila za stično točko Center za obveščanje RS. Vsaka država se mora seveda odzvati tudi na sprejete podatke o nesrečah v sosednjih državah in pričakovati radioaktivni oblak, ki se širi čez mejo od sosedov.

Postopkov za računanje širjenja oblaka radioaktivnosti so predstavniki Uprave RS za zaščito in reševanje naučili na omenjenem delovnem seminarju. V Sloveniji uporabljamo Gauss-Krugerjeve prostorske koordinate, zato smo imeli kar nekaj težav pri pridobivanju zemljevida v UTM (Universal Transverse Mercator - Mercatorjeva projekcija) prostorskih koordinatah. Pri nas mreža po UTM še ni izračunana, vsi postopki v Natu pa temeljijo na zemljevidu v UTM mreži. Na srečo nam je na pomoč priskočila Nemčija, ki je priskrbela zemljevid Slovenije v UTM mreži v merilu 1 : 500 000. Za podrobno obdelavo širjenja oblaka radioaktivnosti je merilo preveliko, vendar nam je zemljevid omogočil sodelovanje na vaji.

Seznaniti se je bilo treba tudi z obliko vremenskih podatkov in področji veljavnosti, ki jih uporabljajo v Natu. Dejanskih vremenskih podatkov na vaji ni moč uporabiti zaradi scenarija vaje, ki predvideva nesrečo v vsaki od držav in širjenje oblaka radioaktivnosti v določeno smer.

Standardnih obrazcev za obveščanje je šest. Ob začetku nesreče je treba obvestiti vse sosednje države o dogodku po telefonu, in to takoj ko je možno ter potrditi resničnost nesreče še pisno s prvim obrazcem. Nato je potrebno izračunati širjenje oblaka radioaktivnosti. Glede na hitrost računanja in ugotavljanja hitrosti širjenja se izpolnijo še preostali obrazci, na katerih se podrobno opiše čas dogodka, njegova lokacija v koordinatah UTM, smer širjenja oblaka, njegova hitrost, aktualne vremenske podatke, izračunana lokacija in čas prehoda oblaka čez mejo oziroma dejanska lokacija in čas prehoda oblaka čez mejo, vrednost merilcev radioaktivnosti, če obstajajo, informacija o opozarjanju prebivalstva na mejnih območjih in vrisane konture različnih vrednosti radioaktivnosti na zemljevidu.

Države udeleženke vaje si lahko med seboj izmenjajo tako imenovane oficirje za zvezo, ki opazujejo delo sosednje države in posredujejo dodatne informacije o poteku dogodkov svoji državi. Slovenija je na vaji sodelovala prvič, zato se za izmenjavo še ni odločila.

Mednarodno vodstvo vaje gostuje vsako leto v eni od držav članic Nata in je zadolženo za:

- vodenje vaje INTEX
- sporočanje o začetku in koncu posameznih delov vaje
- oddajanje in sprejemanje potrebnih dodatnih informacij med vajo
- simuliranje držav, ki se vaje ne udeležujejo, s sprejemanjem in oddajanjem potrebnih obrazcev
- spremembo predvidene nesreče v posamezni državi, če je potrebno in
- obveščanje državnih vodstev o spremembah poteka vaje.

Državno vodstvo vaje skrbi za :

- vodenje vaje v svoji državi
- sprejemanje posebnih simuliranih ukrepov ob nevarnosti oziroma nesreči
- simulacijo opozarjanja prebivalstva na ogroženih območjih

- oddajanje dodatnih informacij
- obveščanje mednarodnega vodstva vaje in sosednjih držav o odmikih od predvidenega scenarija nesreče v svoji ali sosednji državi
- obveščanje mednarodnega vodstva o neuspešnem poročanju z določene stične točke.

Intex '97

Poleg Slovenije so letos na vaji INTEX '97 prvič sodelovale Avstrija, Češka, Madžarska, Latvija, Romunija in Slovaška. Namen vaje INTEX '97 je bil:

- vzpostaviti, aktivirati in ohraniti pomembne mednarodne stike
- preveriti usposobljenost osebja
- testirati komunikacijske zveze in opremo
- preizkusiti pridobljeno znanje o standardnih obrazcih in postopkih
- vaditi izmenjavo informacij med pristojnimi stičnimi točkami držav
- preveriti standardne postopke in obrazce za mednarodno izmenjavo podatkov o jedrskih in drugih nesrečah, ki lahko prizadenejo prebivalstvo
- aktivirati državna vodstva vaje za sprejemanje posebnih ukrepov ob nesrečah z radioaktivnimi posledicami
- preizkusiti in oceniti pripravljenost posamezne države ob nesrečah.

Vse udeleženke letošnje vaje so preverjale svojo usposobljenost pri izmenjavi podatkov o jedrski nesreči, nekaj držav pa tudi podatke o kemični nesreči.

Slovenija si je izmenjala podatke z Avstrijo, Italijo, Madžarsko in mednarodnim vodstvom vaje, ki je bilo letos na Danskem. Mednarodna stična točka v Sloveniji - Center za obveščanje RS - je vzpostavil stike z vsemi naštetimi brez težav. Za izmenjavo informacij so bile uporabljene javne telefonske zveze, ki so ves čas vaje delovale brezhibno. V Sloveniji je bila vaja INTEX '97 izpeljana brez posebnih zapletov.

Sklep

Zaradi povabila k sodelovanju na sestankih skupine strokovnjakov za sisteme odkrivanja nevarnosti tudi državam, ki niso vključene v Nato, in povabila k udeležitvi vsakoletne vaje INTEX je bila vaja INTEX '97 najbolj obsežna do sedaj. Skupina je sprejela preostale države brez zadržkov, z namenom izboljšanja medsebojnih stikov in obojestranske izmenjave podatkov s področja odkrivanja nevarnosti in opozarjanja prebivalstva na nevarnosti. S sodelovanjem na vajah INTEX se vzpostavijo in aktivirajo kanali pretoka informacij, utrdi se poznavanje standardnih postopkov in obrazcev za izmenjavo podatkov, usposablja se osebje in pridobi se pomembne izkušnje, ki koristijo ob dejanskih nesrečah.

Vaja INTEX '97 se je izkazala kot uspešen preizkus izmenjave podatkov v okviru dogovorjenih postopkov. Jedrska nesreča lahko prizadene tudi sosednje in oddaljene države, zato je v takih primerih mednarodna izmenjava podatkov bistvena.